

ZIMNÉ SEZÓNNE ČINNOSTI VO VYUČOVANÍ TELESNEJ A ŠPORTOVEJ VÝCHOVY NA ZÁKLADNÝCH ŠKOLÁCH

WINTER SEASONAL ACTIVITIES IN THE TEACHING OF PHYSICAL AND SPORTS EDUCATION IN PRIMARY SCHOOLS

J. Michal, & S. Straňavská

Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, Filozofická fakulta, Katedra telesnej výchovy a športu, Slovenská republika

Abstract

The aim of the work was to point out the opinions of primary school pupils on seasonal activities in the teaching of physical and sports education at the time of the Covid-19 pandemic. 882 pupils from elementary schools from the district of Banská Bystrica participated in the survey. To obtain the necessary information, we used a questionnaire created by us for elementary school students. During the winter months, the most pupils engage in downhill skiing, namely 52.27% of boys and 57.63% of girls. The second greatest interest is in snowboarding, which is preferred by 30.16% of boys and 18.76% of girls. A surprising finding is that up to 18.07% of boys and 22.16% of girls do not do any winter sports. The contribution is part of the grant KEGA 032UMB-4/2022 Innovative teaching materials for teachers of physical and sports education in primary schools with a focus on winter seasonal movement activities.

Keywords: seasonal activities; physical and sports education; elementary school; pupils

Súhrn

Cieľom práce bolo poukázať na názory žiakov základných škôl na sezónne činnosti vo vyučovaní telesnej a športovej výchovy v čase pandémie Covid-19. Prieskumu sa zúčastnilo 882 žiakov zo základných škôl Banskobystrického kraja. Na získanie potrebných informácií sme použili nami vytvorený dotazník pre žiakov základných škôl. Najviac žiakov sa počas zimných mesiacov venuje zjazdovému lyžovaniu a to 52,27 % chlapcov a 57,63 % dievčat. Druhý najväčší záujem je o snowboarding, ktorému dáva prednosť 30,16 % chlapcov a 18,76 % dievčat. Prekvapivým zistením je, že až 18,07 % chlapcov a 22,16 % dievčat nevykonáva žiadny zimný šport. Príspevok je súčasťou grantu KEGA 032UMB-4/2022 Inovatívne učebné materiály pre učiteľov telesnej a športovej výchovy na základných školách so zameraním na zimné sezónne pohybové činnosti.

Kľúčové slová: sezónne činnosti; telesná a športová výchova; základná škola; žiaci

Úvod

Lyžovanie a snowboarding sa radia medzi sezónne činnosti, ktoré sú súčasťou lyžiarskych výcvikov počas štúdia na základnej a strednej škole. S pojmom sezónne činnosti sa stretávajú už žiaci na prvom stupni základnej školy. Táto časť je súčasťou vzdelávacieho štandardu v časti športové činnosti pohybového režimu, ktorá je členená na základné tematické celky a práve jedným z nich sú aktivity v prírode a sezónne pohybové činnosti. V rámci spomínaného tematického celku sa vyučuje okrem iného aj zjazdové a bežecké lyžovanie. Podobne ako na prvom stupni tak aj na druhom stupni základných škôl sa vyučujú sezónne pohybové činnosti, ktoré sú súčasťou športových činností pohybového režimu s časovou dotáciou pätnásť percent.

S významom výcvikových kurzov sa spája aj vzťah k zdravému životnému štýlu a to aj formou lyžovania, resp. snowboardingu. Kampmillerová (2015) hovorí o význame organizovania takýchto kurzov

vo vzťahu k prírode a jej ochrane, špecifických pohybových zručností a návykov na aktívne využívanie horského prostredia.

Ako uvádza Ďurech (2008) zjazdové lyžovanie bolo do edukačného procesu zavedené už v roku 1973 avšak v tej dobe išlo iba o zjazdové lyžovanie na klasických lyžiach. Snowboarding sa stal súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu v roku 2008, v čase inovácie štátneho vzdelávacieho procesu. Súhlasíme s tvrdením Melkusa (2009), že práve zaradenie snowboardingu do učebných osnov v sezónnych športoch v ISCEDe 2 a 3 zatriktívnilo vyučovanie telesnej výchovy.

Autori Kresta & Cihlář (2011) vo svojom výskume zistili, že u žiakov základných škôl patria sezónne činnosti medzi obľúbené a kurz absolvujú z dôvodu zlepšenia techniky a tiež spoznania nových kamarátov. Viacerí autori sa zhodujú v tom, že žiaci dávajú prednosť pobytovej forme lyžiarskych výcvikov pred formou dochádzkovou (Mazal, 2001; Michal, 2013; Straňavská, 2017).

Aj napriek situácií v súvislosti s pandemiou Covid-19 a tým, že sa počas posledných dvoch rokov neorganizovali lyžiarske výcviky je potrebné poznať názory žiakov na sezónne činnosti vo vyučovaní telesnej a športovej výchovy na základných školách.

Cieľom prieskumu bolo zistiť názory žiakov základných škôl na sezónne činnosti vo vyučovaní telesnej a športovej výchovy.

Metodika

Dotazníkového prieskumu, ktorý bol zameraný na názory žiakov základných škôl na sezónne činnosti vo vyučovaní telesnej a športovej výchovy sa zúčastnilo 882 žiakov z 11 základných škôl Banskobystrického kraja. Prieskum bol realizovaný od novembra 2021 do marca 2022. Prieskumnú vzorku tvorili žiaci navštevujúci 7., 8. a 9. ročník základných škôl. Z celkového počtu bolo 463 chlapcov (52,49 %) a 419 dievčat (47,51 %). Zastúpenie žiakov podľa jednotlivých ročníkov bol v počte 307 žiakov 7. ročníka, 291 žiakov 8. ročníka a 284 žiakov 9. ročníka. Hlavnou prieskumnou metódou, ktorú sme použili na získanie potrebných informácií bol nami vytvorený dotazník. Dotazník pozostával z 28 otázok, v príspevku prezentujeme výsledky 8 položiek z použitého dotazníka. Otázky v dotazníku boli zamerané na názory žiakov na zimné športy a na organizáciu lyžiarskych výcvikov na základných školách. Údaje sme spracovali pomocou základnej deskriptívnej štatistiky – početnosť prepočítaná na percentuálne hodnoty a znázornili sme prostredníctvom stĺpcových grafov. Rozdiely z pohľadu pohlavia boli posudzované testom chí-kvadrát na 5 % hladine významnosti.

Výsledky a diskusia

V prieskume nás ako prvé zaujímalo: „Ktorý zimný šport je pre Vás najobľúbenejší?“ Ako môžeme vidieť na obr. 1 najobľúbenejším zimným športom u žiakov je zjazdové lyžovanie. Zjazdové lyžovanie vníma ako najobľúbenejší šport 52,27 % chlapcov a 57,63 % dievčat. Druhým najobľúbenejším zimným športom u žiakov je snowboarding a prekvapivo najčastejšou tretou odpoveďou žiakov bola, že žiadny zimný šport nepatrí medzi ich najobľúbenejší. 15,61 % chlapcov uviedlo, že ich najobľúbenejším zimným športom je hokej. K podobným výsledkom vo svojich výskumoch dospeli aj Chovanová (2011), Michal (2010, 2011), Straňavská & Görner (2017), ktorí zistili, že zjazdové lyžovanie je najobľúbenejším a najčastejšie vykonávaným zimným športom u žiakov. Taktiež výskum Michala (2010) ukázal, že u 39 % chlapcov je druhý najobľúbenejší zimný šport snowboarding. Pri vypočítaní chí-kvadrátu sme nezaznamenali štatisticky významné rozdiely na hladine významnosti $p < 0,05$ ($\chi^2 = 0,632$).

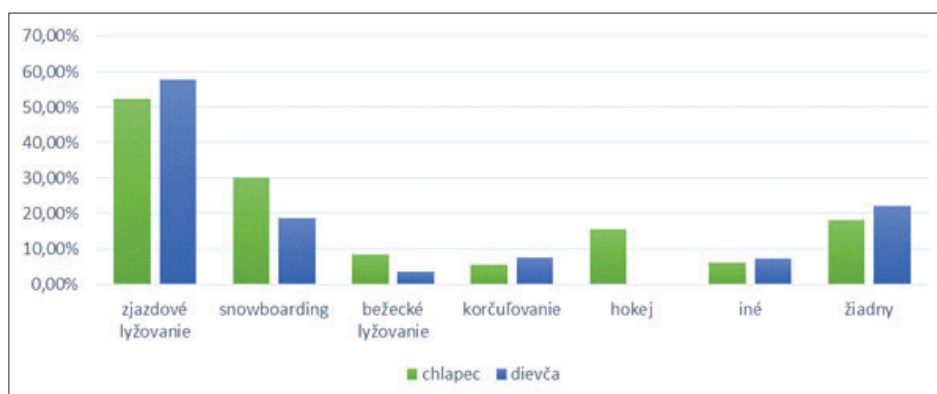
V otázke kde sme sa žiakov pýtali: „Ktorý zimný šport považujete za najatraktívnejší?“ viac ako 50 % dievčat označilo zjazdové lyžovanie. Chlapci považujú za najatraktívnejší zimný šport snowboarding, k tejto možnosti sa vyjadrilo takmer 48 % chlapcov (obr. 2). Za najmenej atraktívny zimný šport považujú žiaci bežecké lyžovanie. Viaceré výskumy potvrdzujú, že práve bežecké lyžovanie je pre žiakov najmenej atraktívny zimný šport. Viac ako 7 % dievčat a 8,66 % chlapcov označilo možnosť, že za najatraktívnejší zimný šport považujú nejaký iný, ako tie, ktoré mali na výber. Najčastejšie sme zaznamenali, že pre dievčatá je najatraktívnejšie práve korčuľovanie a pre chlapcov hokej. Binter (2002) vo svojej publikácii uvádza, že snowboardingu sa vo väčšej miere venujú chlapci v mladšom veku. Z hľadiska pohlavia sme nezaznamenali štatisticky významné rozdiely na hladine významnosti $p < 0,05$ ($\chi^2 = 0,084$).

V ďalšej otázke sme sa pýtali: Organizuje Vaša škola pravidelne zimný kurz?“ Ako prezentujeme na obr. 3 najviac žiakov odpovedalo, že ich škola zimný kurz organizuje a teda, že žiaci majú možnosť počas štúdia na škole zimný kurz absolvovať. Túto možnosť zvolilo takmer 69 % chlapcov a viac ako

62 % dievčat. Vidíme však, že 29,26 % chlapcov a 32,42 % dievčat označilo možnosť, že na ich škole sa zimný kurz neorganizoval. Medzi žiakmi boli aj takí, ktorí nevedia odpovedať na otázku či ich škola organizuje zimný kurz. Domnievame sa, že výsledky tejto otázky ovplyvnila práve pandémia Covid-19, kedy boli počas dvoch zimných sezón kurzy pozastavené, resp. boli zatvorené lyžiarske strediská. Pri vypočítaní chí-kvadrátu sme nezaznamenali medzi dievčatami a chlapcami štatisticky významné rozdiely na hladine významnosti $p < 0,05$ ($\chi^2 = 0,227$).

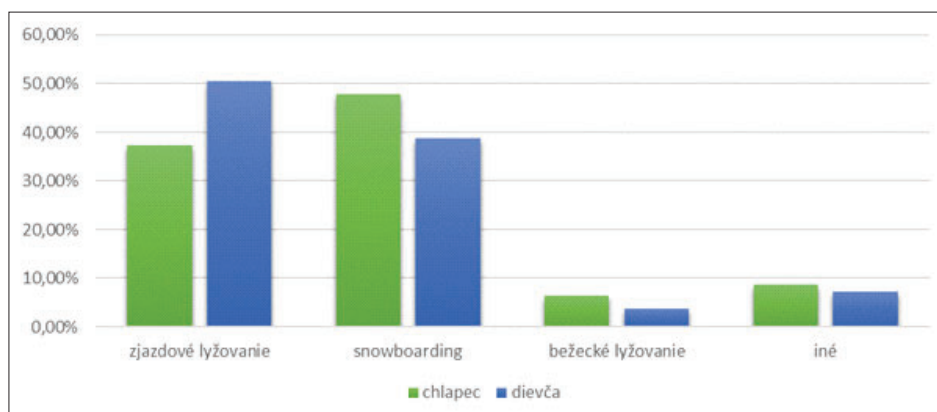
Obrázok 1./ Figure 1.

Najobľúbenejší zimný šport./ The most popular winter sport.

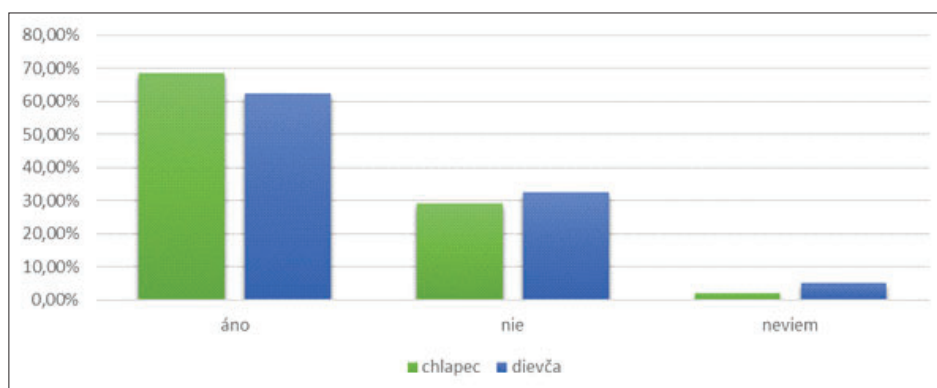
Obrázok 2./ Figure 2.

Najatraktívnejší zimný šport./ The most attractive winter sport.

Obrázok 3./ Figure 3.

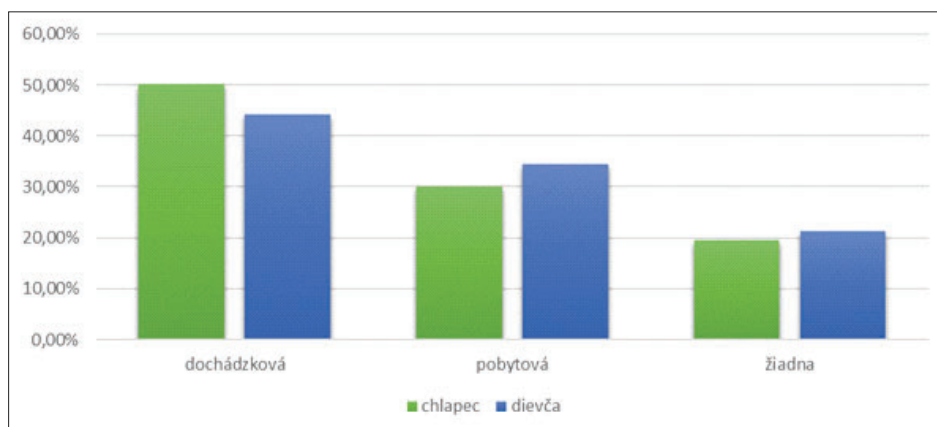
Organizácia zimného kurzu na škole./ Organization of the winter course at the school.

Na otázku: „Akou formou organizuje Vaša škola zimný kurz?“ prezentujeme výsledky na obr. 4. Výskumy, ktoré boli robené pred pandémiou jasne ukazovali, že žiaci uprednostňovali pobytovú formu zimného kurzu a väčšina škôl aj zimný kurz uskutočňovala práve pobytovou formou. Ako prezentujeme na obr. 4 pandémia sa dotkla aj tejto skutočnosti. Odpovede žiakov naznačujú, že viaceré školy organizovali zimné kurzy dochádzkovou formou, resp. sa zimné kurzy neorganizovali vôbec. Predpokladáme, že tí žiaci, ktorí označili pobytovú formu kurzu stihli absolvovať lyžiarsky kurz ešte pred pandémiou, resp. počas poslednej sezóny, keď bolo opäť možné kurzy realizovať aj pobytovo. Výskumy Michala & Kunkelu (2013), Vráblovej (2013) a iných potvrdili, že žiaci dávali prednosť pobytovej forme kurzu. Pri zisťovaní štatistickej významnosti sme nezaznamenali medzi pohlavím štatisticky významný rozdiel na hladine významnosti $p < 0,05$ ($\chi^2 = 0,351$).

Obrázok 4./ Figure 4.

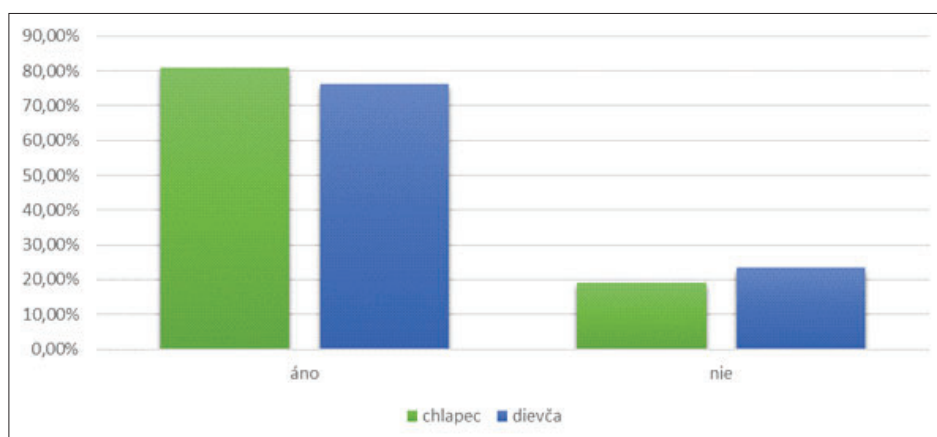
Organizačná forma kurzu./ Organizational form of the course.

Ako sme už spomínali vyššie organizovanie zimných kurzov nebolo počas posledných rokov jednoduché. Preto sme sa žiakov pýtali: „Zúčastnili ste sa počas Vášho štúdia na základnej škole zimného kurzu?“ Ako vidíme na obr. 5 80,84 % chlapcov a 76,38 % dievčat zimný kurz absolvovalo, ale niečo cez 19 % chlapcov a takmer 24 % dievčat zimný kurz neabsolvovalo. Keď porovnáme naše výsledky s výsledkami iných autorov tak môžeme konštatovať, že pandémia Covid-19 až tak výrazne neovplyvnila účasť na lyžiarskom kurze. Veisová (2006) vo svojom výskume zistila, že kurz absolvuje 55 % žiakov. Paugschová & Kubaščík (2002) dospeli k zisteniu, že kurz absolvovalo viac ako 85 % žiakov. Účasť na lyžiarskom kurze je posledné roky podporovaná finančným príspevkom, keď každý žiak má od štátu nárok na príspevok 150 €. Z hľadiska štatistickej významnosti neboli zistené štatisticky významné rozdiely medzi pohlavím na hladine významnosti $p < 0,05$ ($\chi^2 = 1,221$).

Obrázok 5./ Figure 5.

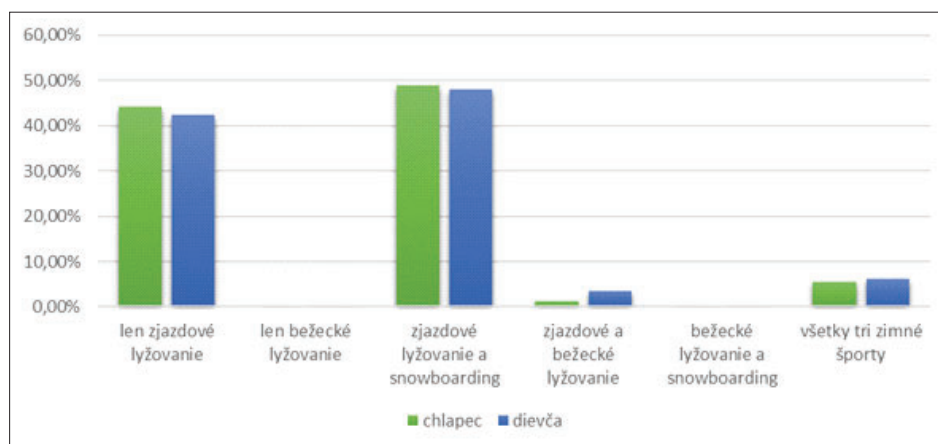
Účasť na zimnom kurze./ Participation in the winter course.

Ďalšia otázka v dotazníku znela nasledovne: Ktoré zimné športy ste mali možnosť realizovať počas zimného kurzu? Na základe výsledkov môžeme konštatovať, že takmer polovica škôl vyučovala na lyžiarskom kurze iba zjazdové lyžovanie, túto možnosť označilo 44,33 % chlapcov a 42,39 % dievčat. Zároveň 48,91 % chlapcov a 47,94 % dievčat čo predstavuje taktiež polovicu škôl označilo, že okrem zjazdového lyžovania mali na kurze vyučovaný aj snowboarding. (obr. 6). Medzi školami na ktorých bol prieskum realizovaný boli aj také, ktoré okrem zjazdového lyžovania a snowboardingu vyučovali aj bežecké lyžovanie, ale v konečnom dôsledku je takých škôl málo. Napriek tomu, že snowboarding je pre mládež atraktívnym a zaujímavým športom čo sa týka jeho vyučovania, školy ho stále vyučujú v podstatne menšej miere ako zjazdové lyžovanie. Je to spôsobené tým, že školy majú stále málo učiteľov, ktorí sú vyškolení zo snowboardingu a nie každá škola je ochotná platiť inštruktora. Skutočnosť, že o snowboarding má mládež záujem potvrdil aj výskum Chovanovej (2011), Krála (2011), Michala (2012) a Vráblovej (2013). Taktiež autori Modrák & Nemčík (2006) konštatujú, že vyučovanie snowboardingu malo pozitívnu odozvu ako u žiakov tak aj u učiteľov. Pri vypočítaní chí-kvadrátu sme nezaznamenali štatisticky významné rozdiely na hladine významnosti $p < 0,05$ ($\chi^2 = 0,662$).

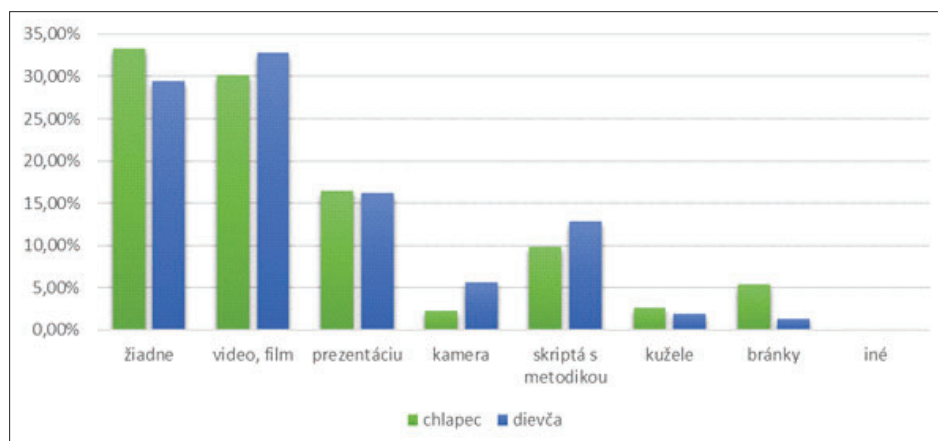
Obrázok 6./ Figure 6.

Zimné športy realizované na kurze./ Winter sports realized on the course.

Obrázok 7./ Figure 7.

Využitie didaktických pomôcok na kurze./ Use of didactic aids in the course.

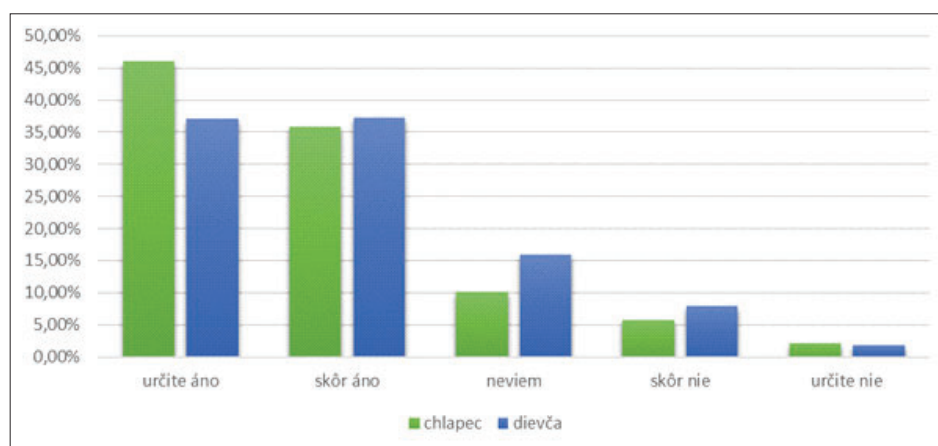
Učitelia majú možnosť v rámci lyžiarskeho výcviku využívať aj rôzne didaktické pomôcky. Preto sme sa v dotazníku pýtali: „Využívali Vaši učitelia na zimnom kurze didaktické pomôcky (video film, prezentácia, kamera, skriptá s metodikou, kužele, bránky, žiadne a iné)?“ Z praxe vieme, že nie vždy učitelia didaktické pomôcky využívajú. Aj to je jeden z dôvodov prečo sme sa žiakov pýtali, či počas ich lyžiarskeho kurzu učitelia využívali didaktické pomôcky. Ako môžeme vidieť na obr. 7 najviac

chlapcov (33,28 %) odpovedalo, že počas ich lyžiarskeho výcviku učitelia nevyužili žiadne didaktické pomôcky a 30,15 % chlapcov uviedlo, že učitelia využívali video, resp. film. U dievčat to bolo naopak, najviac ich označilo, že učitelia na kurze využívali video, resp. film (32,82 %) a 29,42 % dievčat uviedlo, že učitelia nevyužívali žiadne didaktické pomôcky. Treťou najčastejšou odpoveďou chlapcov aj dievčat (viac ako 16 %) bola možnosť, že na kurze bola využitá prezentácia. Podľa odpovedí žiakov niektorí učitelia využili tiež skriptá s metodikou. Najmenej využívanými však boli kužele, bránky a taktiež veľmi málo učitelia využívajú kameru. Pri porovnaní odpovedí dievčat a chlapcov sme zaznamenali štatisticky významný rozdiel na hladine významnosti $p < 0,05$ ($\chi^2 = 0,025$).

V súvislosti s predošlou otázkou chceme poznať aj názor žiakov na využívanie didaktických pomôcok na lyžiarskom kurze a preto sme žiakom položili otázku: „Aký je Váš názor na využitie didaktických pomôcok?“. Zamerali sme sa práve na to, či žiaci majú záujem o to, aby učitelia na lyžiarskom kurze niektorú z didaktických pomôcok využívali. Zistili sme, že zo strany žiakov je záujem o využívanie didaktických pomôcok (obr. 8). K využívaniu didaktických pomôcok sa pozitívne vyjadrilo 82,04 % chlapcov a 74,35 % dievčat. K tejto otázke sa nevedelo vyjadriť 10,16 % chlapcov a takmer 16 % dievčat. Za nevyužívanie didaktických pomôcok bolo 7,8 % chlapcov a 9,77 % dievčat. Teší nás, že najviac žiakov je za využívanie didaktických pomôcok, keďže z praxe a zo skúseností vieme, že didaktické pomôcky sú veľmi nápomocné pri využívaní lyžiarskych výcvikov. Jednou z najlepších pomôcok je práve využívanie kamery, keď učiteľ bude mať možnosť žiaka natočiť a následne mu ukázať techniku ako lyžuje resp. snowboarduje. Naše zistenie hodnotíme pozitívne, keďže najviac žiakov je za to aby na kurze učitelia využívali didaktické pomôcky. Aj Michal (2010) zistil, že žiaci sú presvedčení o tom, že využívanie didaktických pomôcok má svoj význam, túto možnosť potvrdilo 65 % žiakov. Pri vypočítaní chí-kvadrátu sme nezaznamenali z hľadiska pohlavia štatisticky významné rozdiely na hladine významnosti $p < 0,05$ ($\chi^2 = 4,315$).

Obrázok 8./ Figure 8.

Názory žiakov na využívanie didaktických pomôcok./ Pupils' opinions on the use of didactic aids.

Záver

Záverom môžeme konštatovať, že u žiakov z Banskobystrického kraja je najobľúbenejším zimným športom zjazdové lyžovanie a najmenej obľúbené je bežecké lyžovanie. Z pohľadu atraktivity môžeme konštatovať, že snowboarding nezaostáva za zjazdovým lyžovaním. Pandémia Covid-19 mala dopad na organizáciu zimných kurzov a taktiež na organizačnú formu zimných kurzov. Práve pri organizačnej forme kurzu sme zaznamenali nárast dochádzkovej formy oproti pobytovej forme zimného kurzu. Najčastejším realizovaným zimným športom na kurze bolo zjazdové lyžovanie ale viaceré školy vyučujú okrem zjazdového lyžovania aj snowboarding. Viacerí učitelia nevyužívajú na kurze žiadne didaktické pomôcky, napriek tomu, že žiaci by využitie týchto pomôcok uvítali. Na základe nami zistených výsledkov navrhujeme aby učitelia, ktorí chodia na zimné kurzy mali k dispozícii viaceré didaktické pomôcky. Okrem videa a prezentácie je dôležité poskytnúť učiteľov aj učebné texty a metodický film zo zimných sezónnych pohybových činností.

Literatúra

- Binter, L. (2002). *Snowboarding* (2. vyd.). Grada Publishing.
- Ďurech, I. (2008). Niektoré poznatky z genézy výučby zjazdového lyžovania. In J. Labudová, I. Pavlov & V. Bebčáková (Eds.), *Telesná výchova a šport, zdravie a pohyb* (s. 208-211). Prešovská univerzita.
- Chovanová, E. (2011). Záujem školskej mládeže o lyžovanie a snowboarding. In J. Michal (Ed.), *Perspectives of physical training process at schools* (s. 94-97). Matej Bel University.
- Kampmillerová, L. (2015). *Športové výcviky v základnej škole plavecký, korčuliarsky, lyžiarsky a snowboardingový*. Dr. Josef Raabe Slovensko, s.r.o.
- Král, L. (2011). Vyučovanie lyžovania na základných školách. In K. Baisová & M. Kružliak (Eds.), *Telesná výchova – prostriedok vytvárania vzťahu mladej generácie k pohybu a športu* (s. 118-129). ÚTVŠ Technická univerzita vo Zvolene.
- Kresta, J., & Cihlár, D. (2011). Outdoorové aktivity v rámci kurzovní výuky na nižších typech škôl. In *Outdoor* (s. 79-81). Tribun EU.
- Mazal, Z. (2011). *Výuka snowboardingu na základných a stredných školách v Olomouci a okolí* [Diplo-mová práca. Masarykova univerzita v Brne].
- Melkus, P. (2009). *Metodika výcviku snoubordingu*. Bratislava: MPC.
- Michal, J. (2010). Snowboarding ako súčasť telesnej výchovy. In K. Baisová & M. Kružliak (Eds.), *Telesná výchova - prostriedok vytvárania vzťahu mladej generácie k pohybu a športu* (s. 89-103). ÚTVŠ Technická univerzita Zvolen.
- Michal, J. (2011). Spare time and recreation physical education for students of primary schools oriented to winter sports. In J. Michal (Ed.), *Acta Universitatis Matthiae Belii = physical Education and Sport* (s. 60-67). KTVŠ FHV v Banskej Bystrici.
- Michal, J. (2012). Analysis of sports training of the competitors in alpine skiing. In J. Michal (Ed.), *Acta Universitatis Matthiae Belii = physical education and sport* (s. 95-102). KTVŠ FHV v Banskej Bystrici.
- Michal, J. (2013). *Snowboarding na školách*. D&M DALIBOR LEITNER Banská Bystrica.
- Michal, J., & Kunkela, P. (2013). Snowboarding at schol. In J. Michal (Ed.), *Acta Universitatis Matthiae Belii = physical education and sport*. (s. 93-100). KTVŠ FHV v Banskej Bystrici.
- Modrák, M., & Nemčík, R. (2006). O potrebe zaradenia nácviku aj snowboardingu do učebných osnov pre žiakov ZŠ a SŠ. In J. Jakubíková & M. Modrák (Eds.), *Zborník prác z 11. vedecko-pedagogickej konferencie Zdravá škola* (s. 98-100). Metodicko-pedagogické centrum v Prešove.
- Paugschová, B. & Kubaščík, R. (2002). *Monitorovanie stavu lyžovania na základných školách Stredo-slovenského regiónu*. Fakulta humanitných vied UMB v Banskej Bystrici.
- Straňavská, S. (2017). *Vzťah adolescentov k outdoorovým aktivitám*. Belianum.
- Straňavská, S., & Görner, K. (2017). Outdoorové aktivity vo voľnom čase stredoškolskej mládeže. In J. Broďani & Ľ. Šiška (Eds.), *Šport a rekreácia* (s. 109-118). KTVŠ PF UKF Nitra.
- Veisová, M. (2006). Monitorovanie záujmu o lyžovanie a snowbording u absolventov SŠ – záujemcov o štúdium telesnej výchovy na KTVŠ PF UKF v Nitre. In *Sport and globalization* (s. 86-91). UKF Nitra.
- Vráblová, M. (2013). Záujem žiakov o využitie snowboardingu vo vyučovaní telesnej a športovej výchovy. In K. Baisová & M. Kružliak (Eds.), *Telesná výchova a šport – prostriedok vytvárania vzťahu mladej generácie k pohybu a športu* (s. 89-94). ÚTVŠ Technická univerzita Zvolen.

doc. PaedDr. Jiří Michal, PhD.

Katedra telesnej výchovy a športu, Filozofická fakulta, UMB

Tajovského 40

974 01 Banská Bystrica

Slovenská republika

jiri.michal@umb.sk